

بر نسخہ سی بر غروشدہ در.

بر نسخہ سی بر غروشدہ در.

ہجوتیہ

استانبول ایچون آونہ یازماز. خارج ایچون برسندک
آونہ بدی — بوسنہ اجرتیہ برابر — یاریم عثمانی
لیواسیدر.

مرکزی ابوالسعود جادہ سندہ ۱۸ نومرولو دکاندر.
کوندربلجک اوراق معل نامنہ اوراہ کوندربلیدر.
پوسنہ اجرتی ویرمانش مکاتیب قبول اولماز.

فی ۲۹ ربیع الاول سنہ ۱۳۰۵ (معارف نظارتک رخصتیہ ہفتہ در دفعہ نشر اولتور) فی ۲ کانون اول سنہ ۱۳۰۳

(سہند آسا ایدر ہر روی آتشتابن فریاد)

« راغب پاشا »

§

« دیوانہ وار — مجنون واری. »

§

(بلبل وش ایدر سخنسرای)

« منیا پاشا »

(وش) بعضاً مشبہ ایلہ مرکب اعتبار اولتور. بوحالہ
موصوف محذوفک برنی طوتان صفت حکمنده بونلور :

(اول بری وش کم ملاحت ملکنک سلطانیدر)

« فضولی »

(صانک — کویا) بعضاً مقام تعریضہ ایراد اولتورلر.

مثلاً « ائی شعر سویلیہ میور. » موقندہ « صانک — یاخود —
کویا شعر سویلیور. » دینلیر. شو حالہ بونلورہ (تشبیہ تعریضی
ادائی) دینلمک مناسب اولور.

بوصورتہ (کویا) نک (کہ) ایلہ استعمالی ممنوعدر.

مترجم عاشمک اوقیانوسدہ (ماروت) مادہ سندہ کی و بونلر
کویا کہ فرشتہ اولوب... » عبارہ سندہ کوریلن (کہ) زائددر.

(کویا) نک تعریضی متضمن الملسی (کہ) سز بولنسنہ
وابستہدر. مثلاً « کویا کہ شعر سویلیور. » دینلسہ بوندن « ائی
شعر سویلیہ میور. » مالی آکلاشلماز. تشبیہ عادی مستفاد
اولور.

(کویا) نک تشبیہ عادیہ دخی (کہ) سز کلدیکی وارددر:

(لسان حال حیا اعتذاردر کویا)

« راغب پاشا »

(کی) دخی مقام تعریضہ ایراد اولتہ یلیر. بوحالہ بر
صیغہ نقلیہ تعقیب ایدر:

« هر کس آغز بنه باقبورمش کی سویلنوب طور بیور. »

بورادہ بردقیقہ وارددر. اودہ (کی) ایلہ ایراد اولنہ حق
تشبیہ تعریضی متضمن جملہ لک نہ زمان (صانک) یاخود (کویا)
ایلہ تصدیری لازم کلہ جکی تمیز خصوصیدر.

بونده اتخاذ اولنہ حق قاعدہ شودر:

تشبیہ تعریضی متضمن اولمق اوزرہ (کی) ایلہ سوق
ایدیلن جملہ لردن خلاف مقصود اولہرق یا تشبیہ عادی آکلاشلمق
احتمالی اولور. یا اولماز. اولورسہ جملہ (صانک) ایلہ (کویا) دن
برایہ تصدیر اولتور. اولمازسہ اولماز.

مثلاً تشبیہ تعریضی قصدیہ « کورمش کی سویلیور. » دینلسہ
بوندن تشبیہ عادی دخی آکلاشیلہ جکندن تعین مقصود ایچون

مکتب حقوق درس لرنک خلاصہ سی:

صانک — کویا — کی — آسا — وار — واری — وش —
ک — کان — کا

تشبیہ اداتیدرلر. بونلورہ (ادات تمثیل) دہ دینلہ یلیر.

(صانک — کی) ایلہ عربیدن آلمان (ک — کان — کا) دن
ماعداسی فارسیدن مأخوذدر. برشیئی دیگر شیئہ بکرتکدہ
قوللائیلرلر.

(صانک) فی الاصل (صائق) مصدرندن امر حاضر اولان
(صان) ایلہ (کہ) دن مرکبدر. « ظن ایستک — قیاس ایستک »
مأنی افادہ ایدر. بو وجه ایلہ برجلہ ایکن کثرت استعمال ایلہ
ادوات صرستہ یکمشددر:

(هر طرفده نقوش کونا کون)

صانک اولمش جهان برطوس)

« معل قیضی »

فارسیدہ (کویا) نک مقام تشبیہہ استعمالی اندردر.
بومقامدہ هان دائماً (کوی) قوللائیلرلر. [۱] حال بوکہ لسانزدہ
(کوی) هیچ قوللائلماز.
باقینک:

(ناله دل اول نم زلف هما پروازدن)

صان فغان مرغدر سرنبیغہ شہبازدن)

§

(دوشہ زلفندن عرق رخسار جانان اوستہ)

کویسا شبنم دوشر کایرک خندان اوستہ)

یتلری قیابندن اولان بعض اشعاردہ کوردلیکی اوزرہ (صانک) نک
نظمده دخی (کہ) سز استعمالی جائز اولدیگی کی (کویا) نک دہ
برایہ زائدہ ایلہ (کویا) صورتندہ استعمالی جائز دکلدر.

(کویا) « سویلیچی — سویلن » معناسنہ صفت اولہرق
دخی قوللائیلیر. بوحالہ ادات اولماز.

(کی — آسا — وار — واری — وش) دائماً مشبہہ
تعقیب ایدرلر:

(یکمہ ای روح روان عر شتابم کی)

« ندیم »

§

[*] دیوان حافظندہ مندرج اولدیگی حالہ مشارالیک اولماق لازم کان:

(بوی کل بر خاست کویا ای بری اندرچن)

بلبلان مستند وکویا دیدہ ماروت را)

یفتندہ بر (کویا نجی) جنس نام حصولی ایچون بوصورتہ ایراد ایدلمشددر.

« صانک — یاخود — کويا کورمش کي سوبايور. » دینلمک
لازم کایر.

(کي) ادات مبادرتده اولور. بو صورتده منحصرأ صیغه
صله ایله استعمال اولنور:

« کوردیکم کي طانیدم. »
مع هذا صیغه صله یه لاحق اولان (کي) ادات تشبیه دخی
اوله یلیر:

« ایش دیدیکم کبیر. »
(وار) ادات نسبتده اولور:

« راهوار — سوکوار — شاهوار. »
(کآن) اکثریا تشبیه تعریضده قوللانیلیر:

« کآن بزی کورمیور! »
عرییده اولدینی کي لسانغزده مخففا قوللانلماز.
(کا) (ک) ایله (ما) دن مرکبدر:

« کالاول — کاکان. »

(کا) عرییده اولدینی کي لسانغزده مبادرت مقامندده
قوللانلماز. بومعانی افاده ایچون بزم (کي) من کافیدر.
نفعینک:

(واری بر بنجلین شاعر پاکیزه ادا)
مصراعی کي سوزلرده کوریلان (جسلین) ادات تشبیه
مهوردر.

مکتب سلطانی دسرلندن:

— ۳ —

غرابت — کلهنک وحشی اولمیدر.
کلهده غرابت ادبا یئنده مأنوس الاستعمال اولماسیله تحقیق
ایدر.

یاوقتیله مستعمل ایکن صکردهن اهل و یاوقتیله مستعمل
دکل ایکن صکردهن استعمال ایدیلم کلهلر مأنوسیت من یئندن
بری عد اولنور.

مثلا بریسی (طانیق) کلهسنی (شاهد) — (رَنَقَم) کلهسنی
(معاند) مقامندده استعمال ایده جک اولسه — بونلرک برنجیسی
وقتیله مستعمل ایکن صکردهن اهل، ایکنجیسی وقتیله مستعمل
دکل ایکن صکردهن استعمال ایدیلم کلاتدن معدود اونه جفتدن
ایکی صورتدهده غرابت کوسترمش اولور.

غرابتده، مأنوسیتده امر اعتباریدر.

لسانلر — انسانلر کي — دائماً بر حالده طورمیوب مرور
زمان ایله جزئی، کلی انقلابانه اغرایه کلدیکندن وقتیله مأنوس
عد اولنان برکله شمعی غریب، بالعکس وقتیله غریب عد اولنان
برکله شمعی مأنوس صایله بیله جکی کي شمعی مأنوس عد اولنان

برکله بر زمان صکره غریب، بالعکس شمعی غریب عد اولنان
برکله بر زمان صکره مأنوس صایله بیلیر.

وقتیله مستعمل دکل ایکن صکردهن استعمال اولنورق دائرة
مأنوسیت کیرمش کله پک چوق ایسهده وقتیله مستعمل ایکن
صکردهن اهل اولنورق دائرة مأنوسیتدن چقدینی حلاله تکرار
کندینی قبول ایترمش کله هان هیچ بو قدر.

بونک سبی میداندهدر. صکردهن استعمال اولنان کله —
هرنهجهته اولورسه اولسون — لسانک احتیاجنه مبنی استعمال
اولنور. صکردهن اهل ایدیلم کله ایسه لسانک استغناسته مبنی
اهل ایدیلم.

برکله — که لسان آکا محتاجدر — استعمال اولغیدر.
بالعکس برکله — که لسان آندن مستغیدر — اهل ایدیلمدر.
استعمال و اهل بویولده کیدرسه لسان هم وسعت، هم تفاوت
کسب ایدر.

غرابت حقیقتده معنایه عائد برکیفتدر. « بوکله غریبدر. »
دیک « بوندن شوعمانک تفهمنه آلیشلاماشدر. » دیکدر. بناء
علیه بردن زیاده معنایه دلالتی اولان کلهلرک آلردن برینه نسبتله
غریب، دیکرینه نسبتله مأنوس عد اولغنی جاتردر.

مثلا (عین) کلهسی (کوز) معناسنه کوره مأنوس،
(جاسوس) معناسنه کوره غریبدر.

کدک (چشم) کلهسی (امید) معناسنه نظرأ غریب، ینه
(کوز) معناسنه نظرأ مأنوسدر.

(دیرلمک) مصدریده بوقیلدندر.
فضولینک:

(آه کیم سنیز دیرلمک احتمالی قالدی)

مصراعنده اولدینی کي (یاشامق) معناسنه نسبتله غریب — (یکیدن
حیات بولمق) معناسنه نسبتله مأنوسدر.

(نک) کلهسی دخی بوبایده برمال اوله بیلیر. ضیا پاشانک:

(کئی بردری اوکرنسونده نک دشمندن اوکرنسون)

مصراعنده کوردلیک اوزره (غنی التزامی) اداتی ویا (جفت)
مقابلی اولنجه مأنوس اولور. حال بوکه فضولینک:

(دمدم زهر غلغ قند مکرر نک لذت)

مصراعنده اولدینی وجه ایله (کي) معناسنه ادات تشبیه اولنجه
غریب کورینور.

برلسانک کافه کلات مستعملهسنی — کتب لغاته مراجعتدن
مستغنی بولنه جق صورتده — خاطرده طوقق ممکن اولدیغندن
برادییک، ینه کندنی لسانی تشکیل ایدن الفاضلندن برقاچنک
تحقیق معناسی ایچون کتابلره مراجعت احتیاجنده بولغنی
اولفظلارک الحقیقه غریب عد اولغنی ایجاب ایتمز.

صکردهن استعمال اوله بیله جک الفاظ غریبه « غریب